

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)

της 27ης Μαρτίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Προσέγγιση των νομοθεσιών – Σήματα – Οδηγία 2008/95/ΕΚ – Άρθρο 2 και άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β' – Απαράδεκτο της καταχωρίσεως ή ακυρότητα – In concreto εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα – Χαρακτηρισμός του σήματος – Επιρροή – Χρωματικό ή εικονιστικό σήμα – Γραφική παράσταση σήματος το οποίο παρουσιάζεται υπό εικονιστική μορφή – Προϋποθέσεις καταχωρίσεως – Γραφική παράσταση που δεν είναι αρκούντως σαφής και ακριβής»

Στην υπόθεση C-578/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Korkein hallinto-oikeus (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, Φινλανδία) με απόφαση της 28ης Σεπτεμβρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 3 Οκτωβρίου 2017, στο πλαίσιο της διαδικασίας που κίνησε η

Oy Hartwall Ab

παρισταμένου του:

Patentti- ja rekisterihallitus,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους T. von Danwitz, πρόεδρο του εβδόμου τμήματος, προεδρεύοντα του τετάρτου τμήματος, K. Jürimäe, K. Λυκούργο, E. Juhász (εισηγητή) και C. Vajda, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: H. Saugmandsgaard Øe

γραμματέας: C. Strömholm, διοικητική υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 6ης Σεπτεμβρίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Oy Hartwall Ab, εκπροσωπούμενη από τον J. Palm, oikeudenkäyntiavustaja,
- η Φινλανδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον S. Hartikainen,
- η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από τους É. Gippini Fournier και I. Koskinen, καθώς και από την J. Samnadda,

* Γλώσσα διαδικασίας: η φινλανδική.

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 22ας Νοεμβρίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία του άρθρου 2 και του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 2008, L 299, σ. 25).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο διαδικασίας την οποία κίνησε η Oy Hartwall Ab λόγω της απορρίψεως από την Patentti- ja rekisterihallitus (Υπηρεσία Ευρεσιτεχνιών και Σημάτων, Φινλανδία) μιας αιτήσεως καταχώρισεως σήματος την οποία υπέβαλε η Hartwall.

Το νομικό πλαίσιο

Η οδηγία 2008/95

- 3 Η αιτιολογική σκέψη 6 της οδηγίας 2008/95 προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη πρέπει να παραμένουν ελεύθερα να καθορίζουν τις διαδικαστικές διατάξεις που αφορούν την καταχώριση, την έκπτωση ή την ακυρότητα των σημάτων που αποκτώνται με καταχώριση. Εναπόκειται για παράδειγμα στα κράτη μέλη να καθορίζουν τη μορφή των διαδικασιών καταχώρισης και ακυρότητας, να αποφασίζουν αν τα προγενέστερα δικαιώματα πρέπει να προβάλλονται κατά τη διαδικασία καταχώρισης ή κατά τη διαδικασία ακυρότητας ή και στις δύο, και ακόμη, στην περίπτωση που είναι δυνατόν να γίνει επίκληση προγενέστερων δικαιωμάτων κατά τη διαδικασία καταχώρισης, να προβλέπουν διαδικασία ανακοπής ή αυτεπάγγελτη εξέταση ή και τα δύο. Τα κράτη μέλη πρέπει να διατηρήσουν το δικαίωμα καθορισμού των αποτελεσμάτων της έκπτωσης ή της ακυρότητας των σημάτων.»
- 4 Το άρθρο 2 της ως άνω οδηγίας, που φέρει τον τίτλο «Σημεία από τα οποία είναι δυνατόν να συνίσταται ένα σήμα», προβλέπει τα εξής:

«Το σήμα μπορεί να συνίσταται από οποιαδήποτε σημεία επιδεχόμενα γραφικής παράστασης, ιδίως δε από λέξεις, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος προσώπων, από σχέδια, γράμματα, αριθμούς, το σχήμα του προϊόντος ή της συσκευασίας του, εφόσον τα σημεία αυτά μπορούν από τη φύση τους να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα αντίστοιχα προϊόντα ή υπηρεσίες άλλων επιχειρήσεων.»
- 5 Υπό τον τίτλο «Λόγοι απαραδέκτου ή ακυρότητας», το άρθρο 3 της εν λόγω οδηγίας ορίζει, στις παραγράφους 1 και 3, τα εξής:

«1. Δεν καταχωρίζονται ή, εάν έχουν καταχωρισθεί, είναι δυνατόν να κηρυχθούν άκυρα:

[...]

β) τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα:

[...]

3. Ένα σήμα γίνεται δεκτό προς καταχώριση ή, αν έχει καταχωριστεί, δεν κηρύσσεται άκυρο κατ' εφαρμογή της παραγράφου 1 στοιχεία β), γ) ή δ) εφόσον, πριν από την ημερομηνία της αίτησης καταχώρισης και μετά τη χρήση που του έχει γίνει, απέκτησε διακριτικό χαρακτήρα. Εξάλλου, τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν ότι η παρούσα διάταξη εφαρμόζεται επίσης εφόσον ο διακριτικός χαρακτήρας αποκτήθηκε μετά την αίτηση καταχώρισης ή μετά την καταχώριση.»

Το φινλανδικό δίκαιο

- 6 Ο *tavaramerkkilaki* (7/1964) [νόμος περί σημάτων (7/1964)], όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, όριζε, στο άρθρο 1, παράγραφος 2, ότι «το σήμα μπορεί να αποτελείται από οποιαδήποτε σημεία επιδεχόμενα γραφικής παράστασης που μπορούν να διακρίνουν τα προϊόντα που διαθέτει στο εμπόριο μια επιχείρηση από εκείνα άλλων επιχειρήσεων. Μπορούν να αποτελέσουν σήματα ιδίως οι λέξεις, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος προσώπων, τα σχέδια, τα γράμματα, οι αριθμοί, το σχήμα του προϊόντος ή της συσκευασίας του».
- 7 Κατά το άρθρο 13 του νόμου αυτού, «το προς καταχώριση σήμα πρέπει να μπορεί να διακρίνει τα προϊόντα του δικαιούχου του από εκείνα ενός τρίτου. [...] Κατά την εξέταση του διακριτικού χαρακτήρα ενός σημείου πρέπει να λαμβάνονται υπόψη όλες οι περιστάσεις, ιδίως δε η διάρκεια και η έκταση χρήσεως του σήματος».

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 8 Με αίτηση της 20ής Σεπτεμβρίου 2012, η Hartwall ζήτησε από την Υπηρεσία Ευρεσιτεχνιών και Σημάτων την καταχώριση ως χρωματικού σήματος του σημείου το οποίο αναπαρίσταται κατωτέρω και περιγράφεται ως εξής: «Τα χρώματα του σημείου είναι κυανό (PMS 2748, PMS CYAN) και γκρι (PMS 877)» (στο εξής: επίμαχο σήμα).

- 9 Τα προϊόντα για τα οποία ζητήθηκε η καταχώριση εμπίπτουν στην κλάση 32, κατά την έννοια του Διακανονισμού της Νίκαιας για τη διεθνή ταξινόμηση των προϊόντων και των υπηρεσιών με σκοπό την καταχώριση των σημάτων, της 15ης Ιουνίου 1957, όπως έχει αναθεωρηθεί και τροποποιηθεί, και αντιστοιχούν στην περιγραφή «Υδατα μεταλλικά».
- 10 Κατόπιν προκαταρκτικής αποφάσεως της Υπηρεσίας Ευρεσιτεχνιών και Σημάτων, η Hartwall διευκρίνισε ότι ζητούσε την καταχώριση του επίμαχου σήματος ως «χρωματικού σήματος» και όχι ως εικονιστικού σήματος.
- 11 Με απόφαση της 5ης Ιουνίου 2013, η Υπηρεσία Ευρεσιτεχνιών και Σημάτων απέρριψε την αίτηση καταχωρίσεως σήματος λόγω ελλείψεως διακριτικού χαρακτήρα.
- 12 Συναφώς, η Υπηρεσία Ευρεσιτεχνιών και Σημάτων τόνισε ότι δεν μπορεί να παρασχεθεί αποκλειστικό δικαίωμα για την καταχώριση ορισμένων χρωμάτων εφόσον δεν αποδεικνύεται ότι τα χρώματα των οποίων ζητείται η προστασία βάσει του δικαίου των σημάτων απέκτησαν διακριτικό χαρακτήρα λόγω διαρκούς και εκτεταμένης χρήσεως.

- 13 Η απόφαση της Υπηρεσίας Ευρεσιτεχνιών και Σημάτων επισήμαινε ότι από την έρευνα αγοράς την οποία προσκόμισε η Hartwall προέκυπτε ότι η φήμη του επίμαχου σήματος αποδεικνυόταν όχι για τα χρώματα αυτά καθεαυτά αλλά για το εικονιστικό σημείο του οποίου το περίγραμμα είναι σαφές και καθορισμένο. Συνεπώς, σε αντίθεση με την απαίτηση που πηγάζει από πάγια πρακτική της ως άνω Υπηρεσίας, δεν είχε αποδειχθεί ότι ο συνδυασμός χρωμάτων του οποίου ζητείτο η προστασία χρησιμοποιούνταν για να προσδιορίσει τα προϊόντα της Hartwall από αρκετού χρόνου και κατά τρόπο αρκούντως εκτεταμένο ώστε να έχει αποκτήσει στη Φινλανδία, κατά την ημερομηνία της αιτήσεως καταχωρίσεως, διακριτικό χαρακτήρα λόγω της χρήσεως αυτής.
- 14 Η Hartwall άσκησε ενώπιον του markkinaoikeus (δικαστηρίου αρμόδιου επί οικονομικών υποθέσεων, Φινλανδία) προσφυγή κατά της αποφάσεως αυτής της Υπηρεσίας Ευρεσιτεχνιών και Σημάτων, η οποία απορρίφθηκε.
- 15 Προς στήριξη της αποφάσεως αυτής, το markkinaoikeus (δικαστήριο αρμόδιο επί οικονομικών υποθέσεων) επισήμανε ότι η γραφική παράσταση της οποίας ζητείτο η προστασία βάσει του δικαίου των σημάτων δεν περιείχε συστηματική διάρθρωση στο πλαίσιο της οποίας τα οικεία χρώματα συνδέονταν κατά προκαθορισμένο και σταθερό τρόπο και ότι, κατά συνέπεια, το σημείο αυτό δεν πληρούσε τις απαιτήσεις που αφορούν τη γραφική παράσταση ενός σημείου όπως οι απαιτήσεις αυτές προβλέπονται από τον νόμο περί σημάτων (7/1964).
- 16 Κατά της αποφάσεως του markkinaoikeus (δικαστηρίου αρμόδιου επί οικονομικών υποθέσεων) η Hartwall προσέφυγε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Korkein hallinto-oikeus (Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου, Φινλανδία).
- 17 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, εξ όσων γνωρίζει, το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί ως προς το αν σημείο το οποίο αναπαρίσταται υπό τη μορφή έγχρωμου σχεδίου μπορεί να καταχωρισθεί ως «χρωματικό σήμα». Προσθέτει ότι το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί ούτε επί της επιρροής που ασκεί ο χαρακτηρισμός ενός σήματος ως χρωματικού όσον αφορά την εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα του σήματος αυτού.
- 18 Το αιτούν δικαστήριο υπογραμμίζει τη σημασία που έχει η απάντηση στο ερώτημα αυτό στην υπόθεση της οποίας έχει επιληφθεί, στο μέτρο που η Υπηρεσία Ευρεσιτεχνιών και Σημάτων εκτιμά ότι, όσον αφορά τα χρωματικά σήματα, ο διακριτικός χαρακτήρας του σημείου πρέπει να αποδεικνύεται από διαρκή και εκτεταμένη χρήση του.
- 19 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται επομένως σχετικά με τις συνέπειες τις οποίες έχει ο χαρακτηρισμός του σημείου από το πρόσωπο το οποίο ζητεί την προστασία του σημείου αυτού βάσει του δικαίου των σημάτων.
- 20 Υπό τις συνθήκες αυτές, το Korkein hallinto-oikeus (Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:
- «1) Έχει σημασία για την ερμηνεία της προϋποθέσεως του διακριτικού χαρακτήρα ενός σήματος κατά τα άρθρα 2 και 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας [2008/95] το αν ζητείται να καταχωρισθεί σήμα ως εικονιστικό ή χρωματικό σήμα;
- 2) Στην περίπτωση κατά την οποία ο χαρακτηρισμός του σήματος ως χρωματικού ή εικονιστικού έχει σημασία για την εκτίμηση του διακριτικού του χαρακτήρα, πρέπει το σήμα, παρά την παρουσίασή του ως σχεδίου, να καταχωρισθεί ως χρωματικό σήμα σύμφωνα με την αίτηση ή μπορεί να καταχωρισθεί μόνον ως εικονιστικό;

3) Στην περίπτωση κατά την οποία είναι δυνατό να καταχωρισθεί ως χρωματικό σήμα το αναπαριστώμενο ως σχέδιο στην αίτηση σήμα, είναι αναγκαία για να καταχωρισθεί ως χρωματικό ένα σήμα το οποίο παρίσταται γραφικώς στην αίτηση με την απαιτούμενη κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου για την καταχώριση χρωματικού σήματος ακρίβεια (και δεν πρόκειται για την καταχώριση ως σήματος ενός χρώματος αυτού καθεαυτού, αφηρημένως, χωρίς σχήμα ή περίγραμμα), επιπροσθέτως τεκμηριωμένη απόδειξη χρήσεως, όπως απαιτεί η εθνική υπηρεσία ευρεσιτεχνιών και σημάτων, ή γενικώς οιαδήποτε απόδειξη;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

- 21 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι η οδηγία 2008/95 δεν προβλέπει κατηγορίες σημάτων και ότι ούτε το άρθρο 2 ούτε το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', και παράγραφος 3, της ως άνω οδηγίας διακρίνει μεταξύ κατηγοριών σημάτων (πρβλ. απόφαση της 19ης Ιουνίου 2014, Oberbank κ.λπ., C-217/13 και C-218/13, EU:C:2014:2012, σκέψη 46).
- 22 Κατά την αιτιολογική σκέψη 6 της οδηγίας 2008/95, εναπόκειται στα κράτη μέλη να καθορίζουν τη μορφή των διαδικασιών καταχώρισης και ακυρότητας των σημάτων και παραμένουν ελεύθερα, στον τομέα αυτό, να θεσπίσουν τους κανόνες που διέπουν τις ως άνω διαδικασίες.
- 23 Πάντως, μια τέτοια ελευθερία δεν μπορεί κατ' αποτέλεσμα να αντιβαίνει στον εναρμονισμένο ορισμό της έννοιας του σήματος και στα κριτήρια που διέπουν τον διακριτικό χαρακτήρα ενός σήματος, όπως αυτά προκύπτουν αμφότερα από το άρθρο 2 και το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/95, διότι άλλως θα θιγόταν η πρακτική αποτελεσματικότητα της ως άνω οδηγίας και η εύρυθμη λειτουργία του συστήματος καταχώρισεως των σημάτων.

Επί του πρώτου ερωτήματος

- 24 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί αν το άρθρο 2 και το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι ο χαρακτηρισμός ενός σημείου, κατά την καταχώρισή του από τον αιτούντα, ως «χρωματικού σήματος» ή «εικονιστικού σήματος» συνιστά κρίσιμο στοιχείο προκειμένου να κριθεί αν το σημείο αυτό είναι ικανό να αποτελέσει σήμα και αν, ενδεχομένως, το σήμα αυτό έχει διακριτικό χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της ως άνω οδηγίας.
- 25 Συναφώς, επισημαίνεται, καταρχάς, ότι το αν ζητείται η καταχώριση ενός σημείου ως «χρωματικού σήματος» ή «εικονιστικού σήματος» είναι κρίσιμο για τον καθορισμό του αντικειμένου και της εκτάσεως της προστασίας την οποία παρέχει το δικαίω των σημάτων, για τους σκοπούς της εφαρμογής του άρθρου 2 της οδηγίας 2008/95. Ειδικότερα, ο χαρακτηρισμός του σημείου ως «χρωματικού σήματος» ή ως «εικονιστικού σήματος» συμβάλλει στην αποσαφήνιση του αντικειμένου και της εκτάσεως της προστασίας η οποία ζητείται βάσει του δικαίου των σημάτων, κατά το μέτρο που παρέχει τη δυνατότητα να καθοριστεί αν το περίγραμμα συμπεριλαμβάνεται στο αντικείμενο της αιτήσεως καταχώρισεως.
- 26 Όσον αφορά την επιρροή που ασκεί ο χαρακτηρισμός ενός σημείου ως «χρωματικού σήματος» ή «εικονιστικού σήματος» στην εκτίμηση του διακριτικού χαρακτήρα, διαπιστώνεται ότι, όταν η αρμόδια αρχή εξετάζει μια αίτηση καταχώρισεως σήματος, οφείλει, προκειμένου να κρίνει αν το σημείο του οποίου ζητείται η προστασία βάσει του δικαίου των σημάτων έχει διακριτικό χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95, να προβαίνει σε *in concreto* εξέταση, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις κρίσιμες περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως, περιλαμβανομένης, ενδεχομένως, και της χρήσεως του σημείου αυτού (πρβλ. αποφάσεις της 6ης Μαΐου

2003, Libertel, C-104/01, EU:C:2003:244, σκέψη 76, της 12ης Φεβρουαρίου 2004, Koninklijke KPN Nederland, C-363/99, EU:C:2004:86, σκέψεις 31 έως 35, καθώς και της 24ης Ιουνίου 2004, Heidelberger Bauchemie, C-49/02, EU:C:2004:384, σκέψη 41).

- 27 Ο διακριτικός χαρακτήρας ενός σήματος δεν μπορεί κατά συνέπεια να εξετάζεται *in abstracto* (απόφαση της 12ης Φεβρουαρίου 2004, Koninklijke KPN Nederland, C-363/99, EU:C:2004:86, σκέψη 31).
- 28 Εξάλλου, το Δικαστήριο έκρινε ότι τα κριτήρια εκτιμήσεως του διακριτικού χαρακτήρα των χρωματικών σημάτων είναι τα ίδια με εκείνα που εφαρμόζονται στις άλλες κατηγορίες σημάτων. Οι δυσχέρειες που θα μπορούσαν να ανακύψουν κατά την απόδειξη του διακριτικού χαρακτήρα ορισμένων κατηγοριών σημάτων ως εκ της φύσεώς τους και οι οποίες είναι θεμιτό να λαμβάνονται υπόψη δεν δικαιολογούν τον καθορισμό αυστηρότερων κριτηρίων εκτιμήσεως, τα οποία θα συμπληρώνουν ή θα παρεκκλίνουν από την εφαρμογή του κριτηρίου του διακριτικού χαρακτήρα όπως έχει ερμηνευτεί από το Δικαστήριο σε σχέση με άλλες κατηγορίες σημάτων (πρβλ. απόφαση της 19ης Ιουνίου 2014, Oberbank κ.λπ., C-217/13 και C-218/13, EU:C:2014:2012, σκέψεις 46 και 47).
- 29 Πλην όμως, μολονότι τα κριτήρια εκτιμήσεως του διακριτικού χαρακτήρα είναι τα ίδια για τα χρωματικά και τα εικονιστικά σήματα, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η αντίληψη του ενδιαφερόμενου κοινού δεν είναι κατ' ανάγκην η ίδια στην περίπτωση σημείου που αποτελείται από ένα χρώμα αυτό καθαυτό και στην περίπτωση λεκτικού ή εικονιστικού σήματος. Ειδικότερα, ενώ το κοινό έχει τη συνήθεια να εκλαμβάνει αμέσως λεκτικά ή εικονιστικά σήματα ως σημεία τα οποία προσδιορίζουν την προέλευση του προϊόντος, ένα χρώμα αυτό καθαυτό συνήθως δεν έχει την εγγενή ιδιότητα να διακρίνει τα προϊόντα συγκεκριμένης επιχειρήσεως (πρβλ. απόφαση της 6ης Μαΐου 2003, Libertel, C-104/01, EU:C:2003:244, σκέψη 65).
- 30 Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι, όσον αφορά ένα χρώμα αυτό καθαυτό, η ύπαρξη διακριτικού χαρακτήρα πριν από την οποιαδήποτε χρήση θα μπορούσε να νοηθεί μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις και ότι, έστω και αν αυτό καθαυτό ένα χρώμα δεν έχει εξ' υπαρχής διακριτικό χαρακτήρα, μπορεί πάντως να αποκτήσει τέτοιο χαρακτήρα κατόπιν της χρήσεώς του σε σχέση με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία ζητείται η καταχώριση του σήματος (απόφαση της 6ης Μαΐου 2003, Libertel, C-104/01, EU:C:2003:244, σκέψεις 66 και 67).
- 31 Εξάλλου, για να εκτιμηθεί ο διακριτικός χαρακτήρας που έχει ενδεχομένως ως σήμα ένα χρώμα αυτό καθαυτό ή ένας συνδυασμός χρωμάτων, είναι αναγκαίο να λαμβάνεται υπόψη το γενικό συμφέρον να μην περιορίζεται αδικαιολόγητα η δυνατότητα ελεύθερης χρησιμοποίησης των χρωμάτων από τους άλλους επιχειρηματίες που προσφέρουν προϊόντα ή υπηρεσίες ομοειδή με εκείνα για τα οποία ζητείται η καταχώριση (αποφάσεις της 6ης Μαΐου 2003, Libertel, C-104/01, EU:C:2003:244, σκέψη 60, και της 24ης Ιουνίου 2004, Heidelberger Bauchemie, C-49/02, EU:C:2004:384, σκέψη 41).
- 32 Πάντως, η υπομνησθείσα στις προηγούμενες σκέψεις νομολογία του Δικαστηρίου δεν απαλλάσσει τις αρμόδιες σε θέματα σημάτων αρχές από την υποχρέωση να εξετάζουν *in concreto* τον διακριτικό χαρακτήρα λαμβάνοντας υπόψη όλες τις κρίσιμες περιστάσεις της συγκεκριμένης περιπτώσεως. Επομένως, δεν συνάδει προς μια τέτοια εξέταση το να μην μπορούν οι αρχές αυτές να αναγνωρίσουν διακριτικό χαρακτήρα ενός χρώματος αυτού καθαυτού ή ενός συνδυασμού χρωμάτων παρά μόνο λόγω της χρήσεως ενός τέτοιου χρωματικού σημείου σε σχέση με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία ζητείται η καταχώριση του σημείου αυτού.
- 33 Επιπλέον, όταν το σημείο του οποίου ζητείται η καταχώριση ως σήματος αποτελείται από συνδυασμό χρωμάτων τα οποία δηλώνονται κατά τρόπο αφηρημένο και χωρίς περίγραμμα, από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η γραφική παράσταση των χρωμάτων αυτών πρέπει να εμπεριέχει συστηματική διάρθρωση στο πλαίσιο της οποίας αυτά συνδέονται κατά προκαθορισμένο και σταθερό τρόπο (πρβλ. απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, Heidelberger Bauchemie, C-49/02, EU:C:2004:384, σκέψη 33).

- 34 Επομένως, στο πλαίσιο της *in concreto* σφαιρικής αναλύσεως του διακριτικού χαρακτήρα, πρέπει να εξετάζεται εάν και σε ποιον βαθμό ο συνδυασμός χρωμάτων ο οποίος εμπεριέχει συστηματική διάρθρωση είναι ικανός να προσδώσει στο επίμαχο σημείο εγγενή διακριτικό χαρακτήρα.
- 35 Κατά συνέπεια, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2 και το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95 πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι ο χαρακτηρισμός ενός σημείου, κατά την καταχώρισή του από τον αιτούντα, ως «χρωματικού σήματος» ή «εικονιστικού σήματος» συνιστά ένα από τα κρίσιμα στοιχεία προκειμένου να κριθεί αν το σημείο αυτό είναι ικανό να αποτελέσει σήμα, κατά την έννοια του άρθρου 2 της ως άνω οδηγίας, και αν ενδεχομένως το σήμα αυτό έχει διακριτικό χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της εν λόγω οδηγίας, αλλά δεν απαλλάσσει την αρμόδια για θέματα σημάτων αρχή από την υποχρέωση να προβεί σε *in concreto* σφαιρική ανάλυση του διακριτικού χαρακτήρα του οικείου σήματος, κατά συνέπεια δε η αρχή αυτή δεν μπορεί να αρνηθεί την καταχώριση ως σήματος ενός σημείου απλώς και μόνο διότι το σημείο αυτό δεν απέκτησε διακριτικό χαρακτήρα λόγω της χρήσεώς του σε σχέση με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία ζητείται η καταχώριση.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

- 36 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν το άρθρο 2 της οδηγίας 2008/95 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται στην καταχώριση ως χρωματικού σήματος ενός σήματος όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, το οποίο αναπαρίσταται στην αίτηση καταχωρίσεως σήματος υπό τη μορφή σχεδίου.
- 37 Εν προκειμένω, το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι, βάσει της αιτήσεως καταχωρίσεως την οποία υπέβαλε η Hartwall, το σημείο του οποίου ζητείται η προστασία αναπαρίσταται με ένα έγχρωμο σχέδιο το οποίο έχει καθορισμένο περίγραμμα. ενώ ο χαρακτηρισμός από την Hartwall του σήματος του οποίου ζητεί την καταχώριση αναφέρεται σε συνδυασμό χρωμάτων χωρίς περίγραμμα.
- 38 Συναφώς, υπογραμμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, ένα σημείο μπορεί να καταχωριστεί ως σήμα μόνον εφόσον αναπαρίσταται γραφικώς από τον αιτούντα, σύμφωνα με την απαίτηση του άρθρου 2 της οδηγίας 2008/95, κατά τρόπο ώστε το αντικείμενο και η έκταση της ζητούμενης προστασίας να καθορίζονται κατά τρόπο σαφή και ακριβή (πρβλ. απόφαση της 6ης Μαΐου 2003, *Libertel*, C-104/01, EU:C:2003:244, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 39 Η λεκτική περιγραφή του σημείου συμβάλλει στην αποσαφήνιση του αντικειμένου και της εκτάσεως της προστασίας η οποία ζητείται βάσει του δικαίου των σημάτων (πρβλ. απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2003, *Shield Mark*, C-283/01, EU:C:2003:641, σκέψη 59, και, παραδείγματος χάριν, απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, *Heidelberger Bauchemie*, C-49/02, EU:C:2004:384, σκέψη 34).
- 40 Όπως όμως ανέφερε κατ' ουσίαν ο γενικός εισαγγελέας στα σημεία 60 έως 63 των προτάσεών του, στην περίπτωση που, σε μια αίτηση καταχωρίσεως σήματος, υφίσταται αντίφαση μεταξύ του σημείου, του οποίου ζητείται η προστασία υπό τη μορφή σχεδίου, και του χαρακτηρισμού του σήματος από τον αιτούντα την καταχώρισή του, συνεπεία της οποίας είναι αδύνατος ο ακριβής καθορισμός του αντικειμένου και της εκτάσεως της προστασίας η οποία ζητείται βάσει του δικαίου των σημάτων, η αρμόδια αρχή οφείλει να αρνηθεί την καταχώριση του σήματος αυτού για τον λόγο ότι η αίτηση καταχωρίσεως σήματος στερείται σαφήνειας και ακρίβειας.
- 41 Εν προκειμένω, το σημείο του οποίου ζητείται η προστασία αναπαρίσταται από εικονιστικό σχέδιο ενώ η λεκτική περιγραφή αναφέρεται σε προστασία που αφορά αποκλειστικώς δύο χρώματα, ήτοι κυανό και γκρι. Επιπλέον, η Hartwall έχει διευκρινίσει ότι ζήτησε την καταχώριση του επίμαχου σήματος ως χρωματικού σήματος.

- 42 Από τις περιστάσεις αυτές φαίνεται να προκύπτει αντίφαση που αποδεικνύει ότι η αίτηση παροχής προστασίας βάσει του δικαιού των σημάτων στερείται σαφήνειας και ακρίβειας.
- 43 Επομένως, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 2 της οδηγίας 2008/95 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, αντιτίθεται στην καταχώριση ως σήματος ενός σημείου εξαιτίας αντιφάσεως που υφίσταται στην αίτηση καταχώρισεως, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να επαληθεύσει.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 44 Δεδομένης της απαντήσεως στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, παρέλκει η απάντηση στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 45 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (τέταρτο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 2 και το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της οδηγίας 2008/95/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2008, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι ο χαρακτηρισμός ενός σημείου, κατά την καταχώρισή του από τον αιτούντα, ως «χρωματικού σήματος» ή «εικονιστικού σήματος» συνιστά ένα από τα κρίσιμα στοιχεία προκειμένου να κριθεί αν το σημείο αυτό είναι ικανό να αποτελέσει σήμα, κατά την έννοια του άρθρου 2 της ως άνω οδηγίας, και αν ενδεχομένως το σήμα αυτό έχει διακριτικό χαρακτήρα, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο β', της εν λόγω οδηγίας, αλλά δεν απαλλάσσει την αρμόδια για θέματα σημάτων αρχή από την υποχρέωση να προβεί σε *in concreto* σφαιρική ανάλυση του διακριτικού χαρακτήρα του οικείου σήματος, κατά συνέπεια δε η αρχή αυτή δεν μπορεί να αρνηθεί την καταχώριση ως σήματος ενός σημείου απλώς και μόνο διότι το σημείο αυτό δεν απέκτησε διακριτικό χαρακτήρα λόγω της χρήσεώς του σε σχέση με τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες για τα οποία ζητείται η καταχώριση.
- 2) Το άρθρο 2 της οδηγίας 2008/95 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι, υπό περιστάσεις όπως οι επίμαχες στην κύρια δίκη, αντιτίθεται στην καταχώριση ως σήματος ενός σημείου εξαιτίας αντιφάσεως που υφίσταται στην αίτηση καταχώρισεως, πράγμα το οποίο εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να επαληθεύσει.

(υπογραφές)